

և թէ խիստ քիչ ժամանակ կը տե-
ւէր այն, որովհետեւ իրենց խստու-
թեամբն և մոլորական օրինաց հա-
կառակ վարդապետութեամբ ժողո-
վորդոց համակրութիւնը չէին կրնար
ստանալ, և իրենց հակառակօրդաց
հզօր ազդեցութեան չէին կարեր յաղ-
թել:

Ի յաջորդէն:

Անգլիկան և ռոմական եկեղեցեաց միաս-
նութեան խնդիրը:

Սօսերս քանի մի Հայ լրագրաց
և հանդէսներու մէջ կարդացած են
մերայինք Անգլիական եկեղեցւոյն
Ռուսական օրթոտոքսոս եկեղեցւոյն
հետ միանալու խնդիրը, որ թէ-
պէտ և ըստ մեզ դժուարին՝ չըսեմ
թէ անհնարին ձեռնարկութիւն մի
է, այսու ամենայնիւ Լւրոսական լը-
րագիրք քիչ շատ կարեւորութիւն
տուած են սոյն խնդրոյն. վասն որոյ
հարկ կը համարիմք և մեք քանի մի
տեղեկութիւններ տալ կարծեցեալ
կրօնական խնդրոյն վրայօք՝ եւրոպա-
կան լրագիրներէ առնելով. վասն զի
Անգլիական եկեղեցւոյն Ռուսական
կամ որ նոյն է Հունական եկեղեցւոյ
հետ միանալը՝ մեր՝ ազգային եկեղեց-
ւոյն ալ մօտենալ ըսել է:

Բողոքականութիւնը՝ կրօն Գաղ-
ղիայի պարբերական Հանդէս մի,
այս միջոցիս ճգնաժամի մէջ կը գըռ-
նուի: Այս խմացական ճգնաժամը
ինչպէս Գաղղիոյ՝ նոյնպէս Անգլիոյ
մէջ եւս կայ քանի մը ժամանակէ ՚ի
վեր: Սոյն խնդիրը այն մարդոց մէջ
կը յուզուի, որոնք հաստատ բռնած
են քրիստոնէութեան գերբնական
մասը՝ Բրիստոսի Աստուածութիւնը
հաստատելով, և անոնց՝ որոնք ու-

րանալով Բրիստոսի Աստուածութիւ-
նը, և քրիստոնէութիւնը իբր պարզ
փիլիսոփայութիւն մի ենթադրելով,
կ'ուզեն եւ կը պնդեն քրիստոնեայ
մնալ:

Անգլիոյ () քսֆօրտ քաղքի մեծ
համալսարանին մէջ քսան և հինգ տա-
րիէն ՚ի վեր է որ դպրոց մի հիմնա-
կուած է Տօթթօր Բիւզէի տեսչու-
թեանը տակ, որ Լւրոսայի մէջ եք-
րայերէն գիտցող գիտնականաց երե-
ւելիներէն մէկն է: Սոյն դպրոցը,
որ Անգլիկան եկեղեցւոյ խիստ ջերմ
ու մոլեռանդ մասին մէջ հաստատ-
ուած է, նպատակ ունէր իրեն Հը-
ռովմէական եկեղեցւոյն վարդապե-
տութենէն ընդունել բոլոր հարկա-
ւոր եղած մասերը առանց բողոքակա-
նութիւնը ձգելու: Բիւզէութեան
դպրոցի ամենէն երեւելի անդամնե-
րը իրենց գաղափարները յայտնած
են գրութեամբ մի Ղ'ոմ ՚ի վերայ ներ-
կայ ժամանակիս ըսուած, որ խորին ազ-
դեցութիւն մի ըրած է Անգլիոյ մէջ:
Անգլիկան եկեղեցւոյ մէջ կամաց կա-
մաց սկսաւ տեսակ մի եկեղեցի հաս-
տատուիլ, ինչպէս ըսինք, Բիւզէի
տեսչութեանը տակ, որ զիւր աշա-
կերաները բողոքականութիւնը կա-
թօլիկութենէ բաժնող վերջին սահ-
մանագրուիւր բերաւ հասուց, ուսկէ
ալ անդին աւելի հեռանալու բան
չթողուց: Բայց իւր հետեւողներէն
շատերը աւելի կտրուկ ու համառօտ
քայլ մի ըրին, զոր ինքը չէր ուզած
ընել: Տօթթօր Բիւզէյ այսպէս եր-
կու եկեղեցիները իրարմէ աւելի չը
հեռանալու համար սահման մի որո-
շեց, որ կ'երեւար թէ կաթօլիկու-
թեան մօտենալու նշան մի էր, բայց
հիմակ կ'երեւի որ ինքն իւր պըզ-
տիկ ժողովուրդովը օրթոտոքսոս եկե-
ղեցւոյն ծոցը մտնելու կը մօտենայ:

Այս նպատակաւ մօտերս Ռուսական և Անգլիական եկեղեցւոյ քանի մի եւ պիտիպոսաց մէջ խորհուրդ եղած է, որոշում մի տալու համար: Վիտենբ որ Անգլիական Եկեղեցւոյ երկու բան կը պակսի, մէկ մի հոգ-իւն, երկրորդ՝ աւանդութիւն. եւ խորհուրդը յառաջ տանելու գրգիռ եղողները կը յուսային որ բողոքականաց և Հռոմաց մէջ միաբանութիւն հաստատելով այս երկու առաւելութիւնները ընդունել տան Անգլիական եկեղեցւոյն: Բայց որտ Բալմէքսթօն բողոքական եպիսկոպոսաց կարգին մէջ քանի մի ստորին աստիճանի եկեղեցականներ մտցընելով, և ասոնք ներկայ ժամանակիս Բալթիմօր (բանաւորական) ըսուած տեսակ մի կրօնական կուսակցութեան ներշնչութեամբը տողորուած ըլլալով, բացէ ի բաց արգելք եղան ժողովքին մէջ եղած խորհրդոյն, ըսելով՝ թէ ասոնց ճիգը կաթոլիկութեան կ'առաջնորդէ, ուսկէ ամեն բանէ աւելի իրենք հեռու կենալ կ'ուզեն:

Իսկ Վաղղիոյ մէջ հռովմէական Եթովպոյն ջերմ կուսակից եղող կղերականք բողոքական և օրթոտոքսոս եկեղեցւոյ միաւորութեան համար եղած խնդրոյն տարբեր տեսութիւն մի տալ կ'ուզեն. ու կը համարին՝ թէ Անգլիական եպիսկոպոսաց գէպ իրասիօնալիստներուն միտելին, առաւելապէս գէպ ի կաթոլիկութիւն մօտենալ ըսել է. մինչեւ անգամ լրագրին մէկը կ'ըսէ, թէ այս օրերս բողոքական մասը Վաղղիոյ մէջ պապական երեւելի եպիսկոպոսաց հետ խորհրդակցելէն յետոյ, և անոնցմէ՝ իբր առաքելական յաջորդներէ օրհնութիւն խնդրելէն զկնի, Հռովմալ պիտի երթան Պիոս Թ. սրբազան Հայրապետին հետ խօսակցելու:

Այս միաւորութեան խնդրոյն տարբեր տարբեր տեսութիւն տրուելէն, սա կը մակաբերեմք որ բողոքական և ռուսական եկեղեցիներուն միանալը անգործադրելի խնդիր մի է, մանաւանդ որ Անգլիական եկեղեցւոյ մէջ ալ ամենափոքրիկ մէկ մասն է հետամուտ եղողը այս բանիս. ուստի հիմակու հիմայ այսպիսի ձեռնարկութեան մի յաջողութեւն խոհուն ու մտածող գլուխը չհաւատար երբէք: Եթէ բնաւ երկու Եկեղեցիք իրարու հետ միանալու ըլլան, անշուշտ քաղաքականութիւնը, ըսել կ'ուզեմ քաղաքական շահերը պիտի ընեն. իսկ քաղաքականութիւն մի որ երբէք հաստատուն սկզբունք մի չէ ունեցեր օտար յարաբերութեանց մասին և չկրնար ունենալ, ըսել է թէ այն ալ չպիտի կարենայ այդ միաւորութեան օգնելու: Վրիստոնէութեան սկիզբէն ի վեր փորձուած բան մի է որ, աւելի դիւրին եղեր ու յաջողեր է ընդհանուր եկեղեցի մը պառակտիլ ի մասունս և ազգային Եկեղեցիք զանազան հերձերութեան տեղեակ անձինք իրաւունք պիտի տան ըսածիս, գիտնալով միանգամայն թէ մենք ալ իրենց պէս միութեան փափաքողք եմք, ըստ Տեառն բանի թէ «ուր իցեն ժողովեալ երկու կամ երեք յանուն իմ, անդ եմ և ես ո. ապա որչափ եւս առաւել ներկայ պիտի ըլլայ Տէրն մեր, երբ երկու կամ երեք եկեղեցիք միատեղ ժողովուած ըլլան քրիստոնէական սիրով և բարոյական կապակցութեամբ»:

